

Gatti Beáta

ZARÁNDOKLAT A 301-ES PARCELLÁBA, AVAGY AZ ÉN OKTÓBER HUSZONHARMADIKÁM

Ahogy azt mindannyian tudjuk, 1956. október 23-án nagy dolgok történtek kis hazánkban... Például ekkor a nagyszüleim már nagyon várták édesapám születését, de erről inkább otthon, családi körben szoktunk emlékezni.

1956. október 23-án a diákok az egyetemek előtt gyülekeztek. Transzparensok, nemzetiszínű lobogók mindenütt. Az eredeti jelszavakhoz – „*Nagy Imrét a kormányba! Szovjet sereg menjen haza, Sztálin szobrot vigye haza!*” – egyre többen csatlakoztak. Sinkovits Imre elszavalta a Nemzeti dalt, a diákok fáklyákat gyűjtöttek, a tömeg a Parlament előtt „csillaghullást” követelt. Este Nagy Imre lépett a Parlament erkélyére, beszéde végén felkérte az egybegyűlteket, hogy énekeljék el közösen a Himnusz, és térjenek haza. Még délután a tömeg másik része a Városligetbe, a lerombolt Regnum Marianum-templom felé indult. A Sztálin-szobrot, az elnyomás szimbólumát ledöntötték, hamarosan vidéken is megkezdődtek a felkelések, erőszakszervezet megingásával az pártállam pillanatok alatt összeomlott.

Az 1956-os magyar forradalom a világtörténelem egyik első, korai vétója volt a pártállami berendezkedés ellen. A totális pártállammal, az emberi kiszolgáltatottsággal szembeállította a demokratikus parlamentarizmust, a szabadságjogokat, a nemzeti szuverenitást; így vált példaértékűvé az egész világon a szabadságért és a függetlenségért küzdőknek.

Azt, hogy mi történt 1956-ban, mindenki tudja. Erre emlékezünk az iskolai, városi, országos ünnepségeken. Igaz, részt vettem a bajai városi megemlékezésen, ám a műsor – amely kísértetiesen hasonlított a tavalyira – számomra nem jelentett túl sokat. Így inkább arról írok, mi hozta közelebb hozzám nemzeti ünnepünket.

Az 1956 október 23-án történeteket ma már elolvashatjuk a történelemkönyvekből is, ám nem feledkezhetünk meg az élő forrásokról. Az 1950-es évek, a Népköztársaság, a megtorlás időszaka ma már mind távolinak tűnik számunkra, de még nem annyira, hogy szüleink, nagyszüleink, idősebb ismerőseink ne tudnának mesélni róla. Ki az egyik, ki a másik oldalról, de mindenki átélte ezt az időszakot. Fontos figyelni ezekre az emberekre, hiszen ők lehetnek a hiteles forrás. Beszámolóikból megérthetjük az életüket és jelenünk egy darabját is. Nagyapám mesélte a minap, hogy 1956 október 23-án a falujából, Csátaljáról szénné küldték őt és egy barátját Komlóra. Vidékre ekkor még a budapesti esemé-

nyeknek csak a foszlánya jutott el. Komlóra érve nem értették, mi folyik pontosan körülöttük, miért nem kapnak időben szemet, mi ez a felfordulás és nyugtalanság, csak érezték, hogy valami igazán fontos történik a világban. Mire hazaértek Csátaljára, már világos volt számukra, hogy kitört a forradalom.

Emlékezni, személyes élményt szerezni indultunk útnak 2004. októberének utolsó szombatján a bajai 567. sz. Mészáros Lázár Cserkészcsapat idősebb cserkészeivel a rákoskeresztúri köztemetőbe. Itt egyik idősebb cserkésztestvérünk, Ikotity Jóska bácsi vezetett bennünket, aki annak idején maga is a megtorlás áldozata volt, több évet töltött a börtönben és munkaszolgálaton. Ahogy Jóska bácsi mondta: *„Minden hithű muszlim életében egyszer elzarándokol Mekkába, a Kába–kőhöz. A mi utunk is valami hasonló...”*

299-300-301-es parcellák... Közel öt óra vonatozás után végre megérkeztünk. Tizenegy éve ezt a területet még sűrű bozót nőtte be. Ma több száz kopjafa, piros-fehér-zöld szalagokkal, virágokkal – megdöbbenő látvány. Ránézek a többiekre is: arcukon a meglepetés jelei, Jóska bácsi a szemét törölgeti. Rengeteg halott – akikről tudunk. Egy szál ingben, sokakat meggyalázva, arccal lefele temettek el. Ma egy nagy márványtábla jelzi azt, ami annyi éven át tabutémának számított. A parcella világos és áttekinthető, nem úgy, mint a szovjet megszállást követő hatalmi rendszer politikája. Rengeteg nő és fiatal is volt a kivégzettek között, sokan alig éltek tizennyolc évet. Mint például Mansfeld Péter – őt 1957-ben tartóztatták le, a börtönben töltött be a tizennyolcadik életévét, majd néhány nappal ez után kivégezték. A halál oka papíron: tüdőgyulladás.

Ma már tisztábban látunk: a történelemkönyvek nem csak az 1917-es októberi forradalomról írnak, hanem a kommunisták 17. kongresszusának meghamisított szavazásáról, a koncepciós perekről, a tisztogatásokról is. Ma már nem énekeljük a felvonulási dalokat sem, hogy *„szabad lesz és boldog a nép”*. És van egy 301-es parcellánk.

A temetőben Ikotity Jóska bácsi vezetett bennünket. A sírköveken számára csupa ismerős név: volt, aki a Gyűjtőfogházból ismerős, volt, akivel együtt dolgozott a rabbányában, de itt nyugszik a cserkészcsapat régi parancsnoka, vitéz Kosztolányi József (1924–1953) is. Megtaláltuk a többi kivégzett bajai cserkész sírját is: Harczos László (1929–1954) mellett már csak tábla jelzi Gramling László helyét – őt a családja már hazahozta Bajára. Jóska bácsi szavait hallgatva a múltból szinte valóság lett. Mesélt mindenről: a búvópataki cserkészetéről¹, arról, hogyan rejtegette édesanyja évekig a padláson a fia cserkész egyenruháját, a bányában ünnepelt karácsonyról, a letartóztatásokról, arról hogyan próbálták megőrizni emberségüket a Gyűjtőben töltött évek alatt. Végül gyertyát gyújtottunk az itt nyugvókért és a többi névtelen hőseért.

Ez a zárómozdulat megértette velünk, hogy nem lehetünk közömbösek történelmünk iránt. A szabadság, amiért akkor ezrek és ezrek haltak meg, ma nekünk természetes érték. Nemcsak megértenünk kell a történeteket, hanem felfognunk azok súlyát, jelentőségét, hogy soha többé ne fordulhasson elő hasonló.

¹ A cserkészet Magyarországon 1948-ban betiltották, de titokban, illegálisan továbbra is működött a mozgalom. Csak 1989-ben alakulhattak újjá hivatalosan is a csapatok. Ezt a negyvenévesi időszakot nevezik búvópataki cserkészetnek.

Hazafelé betértünk a Magyar Szentek Templomába. Közben arra gondoltam, vajon hogy voltak képesek ezek az emberek ekkora áldozatot vállalni. Egyszerűen hűségesek voltak örökségükhöz, azokhoz a helyekhez, eszmékhez, hagyományokhoz, melyek ma már a mi életünk részévé váltak. S az ember nem nagy, ünnepélyes pillanatokban dönt a hűségről. Ez tulajdonképpen percről-percre való kötelességteljesítést jelent. Végül megköszöntük az Istennek, hogy 2004 októberében a 301-es parcellához vezetett bennünket.